

Scoala incluzivă

Prezentarea contextului legislativ, administrativ și istoric al problematicii incluziunii în România.

Identificarea diferențelor specifice dintre conceptele cheie : *școala incluzivă/ educația incluzivă / curriculum incluziv/ practici incluzive / societate incluzivă.*

Principiile care definesc școala incluzivă.

Educația incluzivă - proces permanent de îmbunătățire a instituției școlare, având ca scop exploatarea resurselor existente, mai ales a resurselor umane, pentru a susține participarea la procesul de învățământ a tuturor persoanelor din cadrul unei comunități. (în conformitate cu anexa nr. 1 din HG 1251/2005)

O societate pentru toți în care fiecare se simte parte a acesteia

Principii:

- Diferențele dintre oameni sunt normale!
- Diferențele conduc la progres!
- Diferențele presupun respect, nu toleranță și nici milă!

Integrarea este procesul de asimilare a elevului în cadrul învățământului normal, proces prin care elevul se adaptează școlii în timp ce aceasta rămâne, în cea mai mare parte, neschimbată.

Incluziunea presupune ca școlile și sistemul educațional, în general, să se schimbe și să se adapteze nevoilor elevului (M. Ainscow, 1998, Kisaji, 1999).

INTEGRARE	INCLUZIUNE
Nevoile grupului țintă în vederea integrării Schimbarea, adaptarea materiilor școlare Beneficii obținute de elevi în urma integrării Profesioniști, expertiză specializată	Drepturile tuturor elevilor Schimbarea procesului școlar Beneficii obținute de toți elevii ca rezultat al incluziunii Sprijin informal și oficial oferit cadrelor didactice
Educație integrată <i>Copilul este problema:</i> Nu raspunde, nu poate să învețe Are nevoi speciale Necesita dotari speciale Nu poate ajunge la școala	Educație incluzivă: <i>Sistemul educațional are o problemă:</i> Atitudinile cadrelor didactice Metode rigide, curriculum rigid Medii inaccesibile Multe abandonuri școlare și repetenții

E diferit de ceilalti copii Necesita un mediu special Necesita profesori specializati	Lipsa sprijinului adecvat pentru cadrele didactice și pentru școli Lipsa implicării părinților Lipsa materialelor didactice și a dotării Instruire de proastă calitate
---	---

Școala incluzivă - unitate de învățământ în care se asigură o educație pentru toți copiii și reprezintă mijlocul cel mai eficient de combatere a atitudinilor de discriminare. Copiii din aceste unități de învățământ beneficiază de toate drepturile și serviciile sociale și educaționale conform principiului „resursă urmează copilul”. (în conformitate cu prevederile anexei nr. 1 din HG. 1251/2005)

Principiul fundamental al școlii incluzive este acela că *toți copiii trebuie să învețe împreună* oriunde este posibil acest lucru, iar diferențele care pot exista între ei să nu aibă nici o importanță.

În cadrul școlii incluzive, variatele necesități ale elevilor trebuie recunoscute și trebuie căutată o soluție pentru fiecare dintre ele ținând cont de stilurile și de ritmurile diferite de învățare. (conform Declarației de la Salamanca).

În privința sistemului de învățământ din România există în prezent numeroase polemici și controverse. Ideea de ansamblu care controlează acțiunile celor responsabili de schimbările din acest sistem este cea de îmbunătățire a serviciilor și de modernizare a acestora în scopul facilitării accesului tuturor tipurilor și claselor de indivizi la educație și formare.

Toate aceste tehnici și strategii prin care se dorește implementarea unei structuri solide a învățământului și a unei metode de abordare a educației bazate pe nevoile și capacitățile reale ale elevului, nu trebuie să se adreseze doar școlilor de masă, obișnuite și implicit elevilor acestora, ci și copiilor care prezintă deficiențe sau dificultăți de orice natură.

Apare astfel, destul de recent, noțiunea de cerințe educative speciale din încercarea de a înlocui înadaptarea școlară și dificultățile de natură educațională, în așa fel încât conceptul să fie cât mai sugestiv și mai puțin etichetator, respectând noile viziuni asupra dreptului la educație.

“Noțiunea de cerințe educative speciale desemnează necesitățile educaționale complementare obiectivelor generale ale educației școlare, necesități care solicită o școlarizare adaptată particularităților individuale și/sau caracteristice unei deficiențe (ori tulburări de învățare), precum și o intervenție specifică prin reabilitare/ recuperare corespunzătoare.”(T.Vrasmas,2001,pag.27)

Cerintele educative speciale fac trimitere catre acea categorie de nevoi si cerinte de ordin educativ care survin si sunt solicitate de persoane care prezinta disfunctii sau deficiente ca urmare a unor conditii defavorizante ce conditioneaza individul si ii ofera un grad mai inalt de specificitate fata de cei din jur. Aceasta abordare a invatamantului prin prisma cerintelor speciale face trimitere la nevoile, capacitatile si competentele copilului in mod direct, si indirect, secund, la pozitia profesorului sau educatorului. Totusi trebuie precizat ca cerintele educative speciale nu abordeaza problematica elevilor care prezinta dificultati la o anumita materie iar la celelalte face fata satisfactor sau bine si nici a acelor care nu se pot concentra din varii motive, ci se relateaza direct de spectrul larg al dificultatilor care intra in competenta psihopedagogiei speciale, mai precis, copiii cu dizabilitati, afectiuni de natura neuropsihica, neurofiziologica, ce prezinta dificultati de invatare pregnante, persistente, si copiii supradotati.

In acest cadru general de prezentare a cerintelor educative speciale este evidenta nevoia unei schimbari in conceptia si practica traditionala de abordare a educatiei, nu doar din nevoia de evolutie la nivelul altor tari ci mai ales la nivelul acoperirii nevoilor unor categorii cat mai variate si diferite de indivizi. S-au dezvoltat astfel o serie de principii moderne ale educatiei cerintelor speciale: principiul drepturilor egale ale persoanelor cu deficiente in planurile ingrijirii, educatiei si instruirii, sanatatii si recuperarii, dezvoltarii sociale, culturale, spirituale precum si in cel al perfectionarii in vederea obtinerii locurilor de munca; principiul egalizarii sanselor sau accesul la diversele sisteme ale societatii – economic, servicii, informatii etc.; principiul interventiei timpurii; principiul asigurarii serviciilor de sprijin (resurse umane, institutionale, materiale, financiare, guvernamentale); principiul cooperarii si al parteneriatului (parinti, profesori, elevi, consilieri).

In ceea ce priveste educatia si instruirea, o importanta majora o are introducerea notiunilor de educatie integrata si scoli incluzive care subsumeaza principiile enuntate anterior si le raporteaza direct la necesitatile persoanelor cu nevoi speciale atat teoretic cat si practic. Daca in Romania, inceputul invatamantului incluziv este inca sovaitor si nesigur, experienta tarilor europene si rezultatele lor concrete in acest domeniu confirma ca aceste notiuni nu sunt doar la nivel teoretic valide, ci sunt deopotrivă aplicabile in practica cotidiana, intr-un mod benefic si productiv, nu doar micro-social ci si macro-social.

Principiul scolii incluzive, sustinut atat in legislatia nationala cat si in cea internationala, porneste de la premisa drepturilor tuturor copiilor la invatatura impreuna, fara a considera starea lor fizica, intelectuala, emotionala sau de diferentiere la nivel etnic, religios, cultural, incercandu-se pe cat posibil eradicarea discriminarii si marginalizarea copiilor cu cerinte

educative speciale.

“Educatia integrata- se refera in esenta la integrarea in structurile invatamantului de masa a copiilor cu cerinte speciale in educatie (copii cu deficiente senzoriale, fizice, intelectuale sau de limbaj, defavorizati socio-economic si cultural, copii din centrele de asistenta si ocrotire, copii cu usoare tulburari psiho-afective si comportamentale, copii infectati cu virusul HIV etc.) pentru a oferi un climat favorabil dezvoltarii armonioase si cat mai echilibrate a personalitatii acestora.” (D.V.Popovici,2007,pag.14)

Integrarea educativa si educatia integrata prezinta doua mari acceptiuni: prima dintre ele face referire la gradul de cuprindere in domeniul educational al cat mai multor indivizi educabili, macar in sfera obligatorie de invatamant- “Pentru ca o educatie sa fie integrata in sensul specific al termenului, ea trebuie sa fie in primul rand integratoare, mai inainte de a fi integrativa.”(D.Ungureanu,2000,pag.16), iar cea de-a doua acceptiune este de tip calitativ, referindu-se la valoarea procesului instruirii, ca si asimilare si acomodare, ca si grad de comprehensiune si aplicabilitate, raportate fireste la nevoile persoanelor cu CES, la calitatea educatiei care sa le permita acumularea de cunostinte si deprinderi specifice, intr-un sistem educativ unic si sa le faciliteze dezvoltarea raportata la standardele unei societati democratice in permanenta schimbare.

Educatia integrata doreste sa ofere copilului cu deficiente posibilitatea unei dezvoltari fizice si psihice care sa-i permita sa se asemece cat mai mult posibil cu copiii normali.

Se vehiculeaza in acest sens conceptul de normalizare care simbolizeaza idealul educational si se afla in interdependenta cu cel de integrare, care reprezinta mijlocul de atingere a scopului.In acceptiunea larga, integrarea are ca obiective nu uniformizarea cantitatii si calitatii procesului instructiv-educativ, ci mai curand inlaturarea discriminarilor si segregarilor de orice natura care pot umbri eficacitatea actului educational.Se poate ajunge in acest fel la nivelul in care **scoala** depaseste rolul sau pur instructiv si devine o veriga din lantul insertiei si integrarii la nivel social a persoanelor cu CES.Astfel trebuie privita “integrarea ca bazandu-se pe recunoasterea integritatii unei personae, fapt care semnifica sa fii tu insati printre ceilalti, sa fii capabil sa ti se permita sa fii tu insati printre ceilalti.

Educația incluzivă a apărut ca răspuns la neajunsurile educației integrate, care nu a reușit să împiedice marginalizarea copiilor care prezentau diferențe față de “norma” generală a populației școlare.

La Conferința Mondială “Educația pentru toți; satisfacerea nevoilor de bază ale învățării”, de la Jomtiem – Thailanda, 1990, s-a elaborat o nouă strategie a educației, fundamentată pe paradigma “educația pentru toți”, iar „*educația incluzivă*” a devenit parte integrantă a

educației pentru toți. „Educația incluzivă”, ca sintagmă, apare prin 1990, bazându-se pe principiul incluziunii care este mai cuprinzător decât cel al integrării.

„**Incluziunea**” se referă la faptul că oricine, indiferent de deficiența sa sau de dificultățile pe care le întâmpină în învățare, trebuie tratat ca un membru al societății, iar diversele servicii speciale de care are nevoie, trebuie furnizate în cadrul serviciilor sociale, educaționale, medicale și celelalte servicii puse la dispoziția tuturor membrilor societății” (ap. Popovici D., 1999).

Astfel, **incluziunea** și “**educația incluzivă**” pun accentul pe necesitatea ca sistemul educațional și școlile/grădinițele să se schimbe și să se adapteze continuu pentru a răspunde diversității copiilor și nevoilor ce decurg din acestea.

În Declarația de la Salamanca (1994) se stipulează:”Principiul fundamental al școlii incluzive este că toți copiii trebuie să învețe împreună , oricând acest lucru este posibil, indiferent de dificultățile pe care aceștia le pot avea sau de diferențele care pot exista între ei”.

Educația incluzivă se definește prin următoarele particularități:

- susține și confirmă că **toți copiii pot învăța** și au nevoie de o formă de sprijin pentru învățare;
- urmărește **să identifice și să minimizeze barierele învățării**;
- este **mai cuprinzătoare** decât educația formală obișnuită cuprinzând: educația pentru familie, pentru comunitate, alte oportunități de educație în afara școlii
- presupune **schimbare de atitudini, comportamente, curriculum**, care să satisfacă diversitatea copiilor, inclusiv a celor cu c.e.s;
- este un **proces dinamic**, care se dezvoltă continuu în funcție de cultură și context
- este **parte a strategiei** de dezvoltare a unei societăți incluzive

Sintagma „**dizabilități de învățare**” a fost folosită pentru prima dată în anii 1962-1963 („learning disabilities”), ulterior ea fiind înlocuită cu „**dificultăți de învățare**” (**D.Î**), denumire care se utilizează și în prezent.

Prezentarea diverselor definiții oferite de specialiștii care au studiat această problematică are menirea de a evidenția complexitatea fenomenului abordat cu referire expresă la copii și la procesul de învățare școlară.(apud Ungureanu , D., 1998)

► Prima definiție este dată de S. KIRK în S.U.A. :

„*O dificultate de învățare se referă la o întârziere, o tulburare, o dezvoltare încetinită în plan emoțional sau comportamental. Ea nu este însă rezultatul întârzierii mentale, deficiențelor senzoriale sau factorilor culturali și instrucționali.*” (S. KIRK 1962 p.262)

► Bateman (1965) arată că:

„Copiii ce prezintă dificultăți de învățare sunt aceia care manifestă o **discrepanță educativă semnificativă între potențialul lor intelectual estimat și nivelul actual de performanță**, discrepanța asociată cu tulburări bazice în procesele de învățare care pot fi sau nu conectate cu disfuncții demonstrabile ale sistemului nervos central, dar care nu sunt consecința întârzierii mintale generalizate, carențelor culturale sau educative, tulburărilor emoționale severe sau unor deficiențe senzoriale”(Bateman 1965, p.220).

► Comitetul Interagențiilor pentru Dificultăți de Învățare (ICLD - 1987) oferă o definiție mai extinsă și mai acurată:

„Dificultățile de învățare sunt un termen generic ce se referă la un grup de tulburări ce se exprimă prin **dificultăți semnificative în achiziționarea și utilizarea receptării și înțelegerii limbajului, a vorbirii, scrierii, citirii (literizării, silabisirii), a raționamentului și abilităților matematice, ca și unor abilități sociale**. Aceste tulburări sunt intrinseci individului și se presupune că sunt datorate unor disfuncții minimale ale Sistemului nervos central” (ICLD Jurnal 1987. p222).

Concluzionând pe baza acestor definiții, putem considera că un copil/elev are dificultăți de învățare (D.Î) dacă:

- există o diferență semnificativă între capacitățile sale și performanța școlară atinsă;
- progresul realizat de el în procesul de învățare este minim sau zero , pe o perioadă mai mare de timp;
- are o dizabilitate/incapacitate care-l împiedică să utilizeze facilitățile educaționale care sunt puse la dispoziția copiilor de aceeași vârstă cu el;
- lucrează în plan școlar la un nivel inferior copiilor de aceeași vârstă;
- are dificultăți persistente în învățarea citit-scrisului și a calculului matematic;
- are dificultăți emoționale și de comportament care împiedică frecvent și la un nivel considerabil procesul de învățare a copilului sau chiar a întregii clase;
- are deficiențe senzoriale și psihice care necesită un echipament sau servicii specializate suplimentare;
- are dificultăți continue de comunicare și interacțiune care-l împiedică în dezvoltarea unor relații sociale echilibrate și formează obstacole în procesul învățării

Din perspectiva etiologică se identifică două categorii mari de D.Î:

a. D.Î. propriu – zise

- determinate de deficiențe și incapacități greu vizibile (ascunse);
- sunt aferente doar individului, țin de deficiențele și incapacitățile lui generate de factori

genetici, de boli, traumatisme, accidente, etc.

b. D.Î. induse

- sunt induse de mediul copilului sau chiar de el însuși;
- pot apărea pe parcursul și în finalul demersului de învățare;
- se datorează : - timpului insuficient de învățare;
 - lacunelor anterioare din învățare;
 - absenței unor tehnici și procedee de învățare eficiente,
 - lipsei unui regim organizat de muncă;
 - slabei calități a predării în clasă;
 - suprasolicitării școlare;
 - absenteismului, boli, indispoziții, etc..

Teme propuse pentru portofoliu

- **un proiect de amenajare a unei sali de clasa incluzive**
- **un proiect de interventie personalizata**
- **o scrisoare de intentie in calitate de mediator**
- **un proiect de activitate cu parintii**